

TALLUKOITA

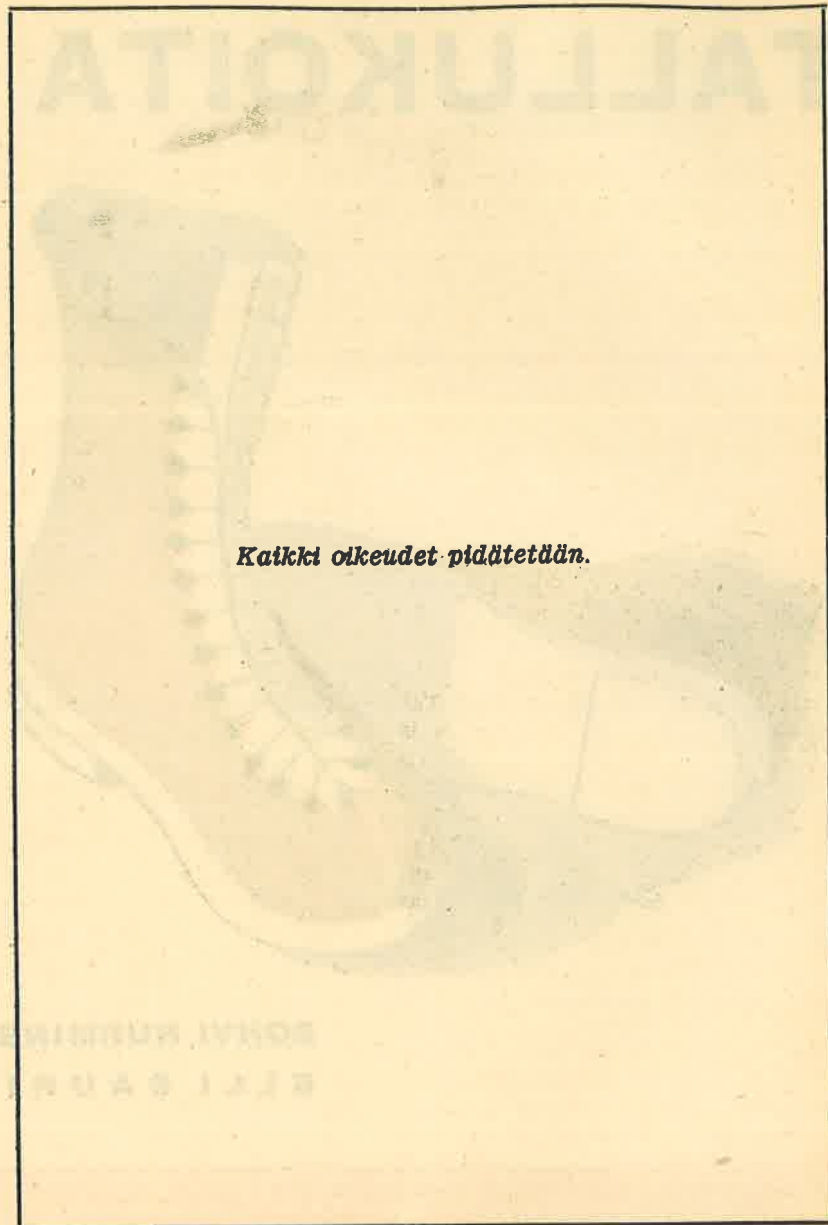

**SOHVI NURMINEN
ELLI SAURIO**

0

JULKAISIJA: MARTTALIITON, PIENVILJELIJÄIN KES-
KUSLIITON, PIENVILJELIJÄIN LIITON, SOS. DEM.
TYÖLÄISNAISLIITON JA FINLANDS SVENSKA
MARTHAFÖRBUNDIIN KOTITALOUSKESKUS

Kaikki oikeudet pidätetään.

Kuva 1. Tallukan teossa tarvittavat työvälineet: tallukkalestit, joissa irroitettava rintakappale, suora ja käyrä naskali, korkissa suora ja käyrä neula, kiivätsinäuloja, reikärauta ja rautapultti, suutarinveitsi, sakset, tongit ja vasara.

KAIKKI KUVAT VALOK. KOLMIO.

Tallukoista yleensä

Tallukka, vanha kansanomaisen talvijalkineemme, on pula-ajan johdosta jälleen päässyt suosioon. Tallukka onkin pakkaskellillä suorastaan ihanteellinen, koska se on lämpimämpi ja huokoisempi ja siis vähemmän hiottava kuin nahkajalkine. Tallukoita voidaan valmistaa hyvin kotonakin ja aineksiksi käytetään etupäässä vanhoja vaatekappaleita. Alkuperäinen tallukka oli aina n.s. toppapohjalla varustettu, myöhemmin on ruvettu pohjiksi käyttämään myös huopaa ja vanhaa koneremmiä. Selostamme tässä oppaassa tavallisimpien tallukoiden samoin kuin tallukan tapaan tehtyjen kotikenkien ja tohvelien valmistusta.

Työvälineet

Lesti on tallukanteon a ja o. Lestin tulee olla sopivan kokoinen ja hyvän mallinen. Tavallinen kengänlesti ei tähän tarkoitukseen sovi. Tallukkalesti on tasapohjainen ja tavallista kengänlestiä vähän leveämpi ja kärkipuoleltaan paksumpi. Lähinnä sopivat ovat mono-lestit, jotka kuitenkin aina edellyttävät kantalapun. Lastenlestit käyvät yleensä sellaisinaan. (Tässä oppaassa esitetyt suunnittelemamme tallukkalestit ovat Rakentaja Oy:n valmistetta.)

Muut välttämättömät työvälineet ovat: suora ja käyrä naskali, kaksi parsinneulaa tai äimää, joista toinen käyristetään pohjan kiinnitystä varten (myös valmiita käyriä n.s. verhollijanneuloja voi ostaa kaupoista), kiviseinänauloja (tavalliset lankanaulat ja nupit turmelevat pian lestit piloilille), vasara, tongit, 2—3 mm:n reikärauta ja rautapultti sekä suutarinveitsi remmin ja huovan leikkaamista varten, mikä jotenkuten käy terävillä saksillakin. Työvälineet nähdään kuvassa 1.

Työtarpeet

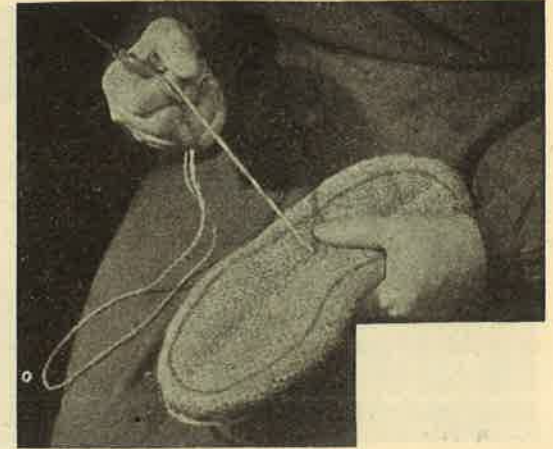
Tallukan *päällisiksi* sopii kaikki kyllin tiivis ja tukeva villakangas, vuoriksi villakangas, flanelli t.m.s., välivuoriksi mikä tahansa pehmeä kangas, vanu, trikoo, hätätilassa puuvanukin. Sukkavarsitallukkaan tarvitaan vuorin asemasta villainen puolisukka sekä erikoisen lujaa ompelulankaa. Kenkävarsitallukassa ovat tarpeen nauhoitusrenkaat eli sirkat, mutta vetoketjuakin voidaan käyttää. Kannankovikkeeksi tarvitaan raaveliinaa tai muuta jäykkää kangasta.

Toppapohjaan kelpaa välikerroksiksi mikä vanha kangas tahansa. Paras pohja saadaan ohuista pellava- tai puuvillakankaista, käyttäen väliin muutama kerros villakangasta tai säkkiä. Pintakerrokseksi käytetään mieluummin uutta tiivistä rohdinkangasta; harvaa säkkiä ja kulunutta kangasta ei kannata käyttää, sillä se ei kestä toppausta. Toppaus suoritetaan vahvalla nyörillä. Paras nyöri saadaan pellava- tai rohdinlangasta taikka pellavista kiertämällä. Voi myöskin käyttää purjelankaa, hauenkoukkuksiimaa t.m.s.

Toppapohjan valmistus

Piirretään paperille lestin pohjakuvio (käytettäessä Raken-taja Oy:n lestejä saadaan pohjakuvio valmiina kaavalehdestä), johon vielä lisätään noin 1,5 sm joka puolelle. Näin saadun kaavan mukaan leikataan *pohjakankaita* 15—25 kumpaakin pohjaa varten. Ohutta kangasta voi panna vieläkin enemmän, jolloin pohja tulee erinomaisen kova ja luja. Pohjan paksuus riippuu myöskin sen suuruudesta. Pintakerrokseksi tuleva rohdin- t.m.s. kangas leikataan 2.5—3 sm muita pohjakankaita suuremmaksi. Tämän leveän pohjakankaan päälle ladotaan sitten vuoron perään muut kankaat katsoen, että kumpaiseenkin pohjaan tulevat samat kerrokset. Villa-, säkki- ja ohuempikankaiset kerrokset on ladottava vuorotellen. Kantapuolelle pannaan pari kolme ylimääräistä kerrosta, koska se mielellään saa olla vähän

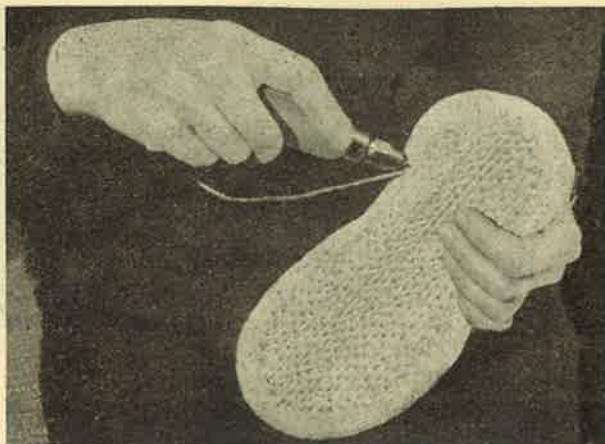
Kuva 2. Pohjan toppaus on aloitettu pohjan keskelle vedettyä piirtoa myöten. Tikkiä juuri tiukataan naskalin vartta hyökiksi käyttäen. Kuvasta myös huomaa, miten pohjakaavan mukaiseksi leikattu pohjallinen on kätevä käsitellä.

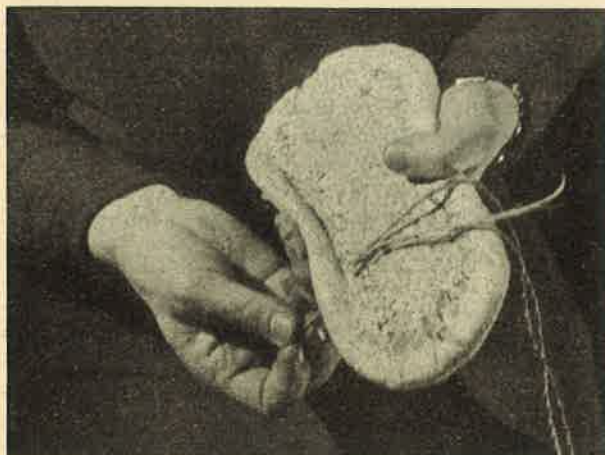
korkeampi ja tavallisesti ensin kuluu loppuun. Kun kankaat on ladottu päällekkäin, harsitaan ne huolellisesti yhteen ja reuna tasoitetaan kaavan ääriiviivaa myöten. Jos pohja on kovin paksu, reunaa on syytä ohentaa leikkaamalla siitä muutamia välikankaita kaavan sisäpiirrosta myöten pois. Sitten alimmainen leveä pohjallinen käännetään reunan yli ja harsitaan huolellisesti pohjan sisäpuolelle kiinni, tasoittaen samalla hyvin kärkeen ja kantaan muodostuvat rypyt. Lopuksi pohjan ulkopintaan piirretään lestin mukaan pohjan ääri- viiva ja vedetään kärjestä kantaan pohjan keskelle suora viiva (kts. kuva 2).

Toppausnyöri valmistetaan siten, että pellavalangasta otetaan 10—15 kpl. 4—5 m pitkiä pätkiä, joiden pää ensin vähän liestettyä nykäistään käsin poikki eri pätkät noin 4 sm verran toistaan lyhyemmiksi. Näin saadaan neulan silmään pujotettava oheneva pää eli sukain. Langat kiinnitetään keskeltä johonkin koukkuun ja kierretään kumpaakin päätä polven päällä myötäpäivään lievähköön kierteeseen (noin 8 kertaa) ja sitten molempia säikeitä yhdessä vastakkaiseen suuntaan. Sukaimen kohta aukaistaan vielä uudelleen ja kierretään polven päällä kumpainenkin säie (yht'aikaa) hyvin tiukkaan kierteeseen ja vasta sen jälkeen päästetään säikeet kiertymään yhteen. Lankojen päät liittyvät paremmin yhteen, jos ne kastellaan ennen kiertymistä.

Pohjantoppaus tapahtuu siten, että suoralla naskalilla pistetystä reiästä toppausnyöri parsinneulan tai äimän silmään pujotettuna vedetään pohjan läpi, vuoroin ylä- ja alapuolelle. Reiät on naskalilla pistettävä ehdottomasti suoraan ja aina pohjan oikealta puolelta, muu-

Kuva 3. Reunan-
nosto on juuri al-
kanut. Suoralla
naskalilla piste-
tään ulkopuolelta
reunan läpi vinoon
sisäpuolelle ensim-
mäisen ja toisen
tikkirivin väliin.

Kuva 4. Pohja si-
säpuolelta. Naska-
lilla (ulkopuolelta)
pistetystä reiästä
vedetään juuri lan-
kaa ulkopuolelle.
Reuna on jo alka-
nut nousta.

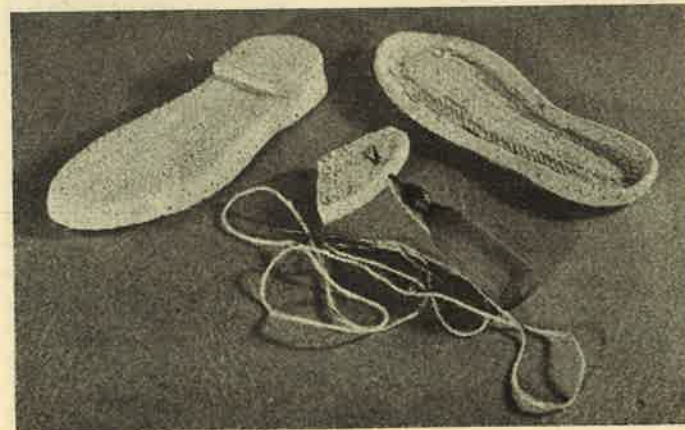
ten pohjasta tulee vino eikä reunaa myöhemmin saa kunnollisesti kääntymään. Tikit on tehtävä lyhyitä ja lanka vedettävä tiukkaan, mikä tapahtuu parhaiten kiertämällä nyöri naskalin varren ympäri. Langan vetäminen pelkin käsin rikkoo kädet. Toppaus aloitetaan kannasta kärkeen vedettyä piirtoa myöten ja jatketaan rivi riviltä niin, että tikit tulevat lomittain. Rivit tehdään vuorotellen molemmin puolin keskustaa, jotta pohja saadaan tasainen ja suora. Näin jatketaan, kunnes koko pohja kaavan sisäpiirtoa myöten on topattu. Viimeiseksi tehdään tikkirivi pohjan reunapiirrosta myöten.

Nyt seuraa reunannosto. Reuna, siis pohjapiirroksen ulkopuolelle jäänyt osa taivutetaan esim. lestin reunaa vasten vasaralla lyöden ylöspäin. Ensimmäinen tikkirivi reunaan tehdään pohjan viimeisen tikkirivin viereen, niin että reiät pistetään suoralla naskalilla reunasta pohjan viimeisen ja viimeistä edellisen tikkirivin väliin pohjan sisäpuolelle (kuva 3). Naskalin rei'istä vedetään nyöri niin lujaa kiristäen, että reuna samalla nousee (kuva 4). Näin tikataan ympäri. Tämän jälkeen tehdään reunaan toinen tikkirivi niin kauas edellisestä, että väliin mahtuu vielä yksi rivi, mutta toisen tikkirivin tulee olla ensimmäiseen nähden tikit kohdakkain eikä lomittain. Jos on kyseessä erikoisen korkea reuna, tehdään vielä kolmas rivi toisen yläpuolelle. Jos reunan nosto on hyvin onnistunut, reuna muodostaa pohjan kanssa jokseenkin suoran ja käytöissäkin pysyvän kulman. Lestin päällä pohjaa ja reunaa vasaralla koputtelemalla voi niitä vielä tasoitella.

Edellä selostettu pohjan toppaus ja reunan nosto edellyttää ohuehkoa toppausnyöriä. Jos toppaus tehdään paksulla ja jäykällä langalla, lanka jää koholle pintaan ja reuna on nostettava tavallisin tikkirivin lankaa riittävästi tällöin kiristäen.

Kun pohja on valmis, kiinnitetään siihen kantalappu, mikäli selaista halutaan. Matala nahka- ja kumikantakin jo lisää luontevuutta. Kaunein kanta saadaan toppaamalla se kuten pohjakin (kuva 5).

Kuva 5. Valmiit pohjat, toisessa jo kantalappukin. Toinen kantalappu pohjaosastaan tikattuna, reunaan tehdään vielä pari tikkiriviä. Suora naskali pistetään reunasta vinoon kantalapun nurjalle puolen. Lopuksi kantalappu kiinnitetään pohjaan ympärinsä kulkevalla tikkirivillä naskalilla pohjan läpi suoraan pistäen. Kuvasta nähdään myös, miten reuna muodostaa pohjan kanssa siistin ja suoran kulman.

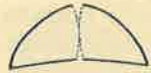

Päällisten valmistus

Kaavojen tarkistus. Kaavalehdestä piirretään halutun mallinen ja suuruinen kaava, joka on aina syytä tarkistaa asianomaisen omien mittojen mukaan. Kuten ohellisesta piirroksesta nähdään, on mitta otettava rinnasta, nilkasta sekä varren korkeudesta ja säären vahvuudesta. Kaavalehdestä otettu kaava leikataan sitten tarkistetut mitat huomioon ottaen.

Kenkävarsitallukka (kuva 6, 7 ja 8, kaava A). Päällisen kaavan mukaan leikataan yhtä suuret kappaleet sekä päällis- että vuorikan-kaasta saumanvarat kaavoihin lisäten. Koska jalka ulkopuoleltaan on hiukan leveämpi, on syytä sille puolelle tulevien kappalten kärki-osaan lisätä 1/2—1 sm tällukan koosta riippuen. Välivuorikappaleet leikataan tasan kaavojen suuruiset. Samoin leikataan ilman saumanvaroja kannanvahvikkeet 2- tai 3-kertaisiksi jostakin jäykästä kankaasta. Pehmeitä kankaita käytettäessä on syytä päälliset varustaa myös kärjenvahvikkeilla (kts. piirroksia).

Päälliskappaleet asetetaan oikeat puolet vastakkain ja yhdistetään takasaumasta, samoin yhdistetään vuorikappaleet. Kappaleet käännetään oikeinpäin ja saumat aukaistaan. Sitten päällis- ja vuorikappa-

Kuva 6. Miehen kenkävarsitallukat. Toppapohjissa nahkainen kantalappu. Kaava A.

Kuva 7. Naisen kenkävarsitallukat, joissa huopapohjat.

Kaava A. Pistevitva osoittaa, miten ulkopuolelle tuleva kappale leikataan leveämmäksi.

Kuva 8. Huopapohjaiset lapsen tallukat.

leet asetetaan jälleen oikeat puolet vastakkain ja yhdistetään ylä- ja halkionreunoista ympäri kiertäen kaavassa merkittyyn katkoviivaan asti. Näin tehden kärjet jäävät toistaiseksi auki. Päällinen käännetään oikeinpäin, tiheästi tikatut kannanvahvikkeet harsitaan vuorin sisäpuolelle kiinni, välivuori asetetaan paikalleen ja päälliset kokonaisuudessaan harsitaan huolellisesti.

Tämän jälkeen seuraa päällisten täyteompelu (tikkaus). Ensiksi ommellaan ylä- ja halkionreuna ympäriinsä muutaman millin päästä reunasta, samoin molemmiin puolin takasaumaa. Sitten ommellaan toinen ommel yläreunaan 2 sm päähän ensimmäisestä alkaen tällöin kärjestä asti ja jättämällä auki olevan kärjen kohdalle lisäksi saumanvarat. Ensimmäisen ja toisen ompeleen väliin jää näin sirkköjen kiinnitykseen tarpeellinen väli. Tämän jälkeen jatketaan ompelua kunkin maun mukaan. Jos päällinen on kovin paksua kangasta, on välivuori asetettava paikalleen vasta ensimmäisen tikkirivin jälkeen. Kun päälliset on täyteommeltu, yhdistetään kärjet ompelemalla päälliskankaat koneella vastakkain nurjalta puolen. Sauma aukaistaan, minkä jälkeen vuorikankaat pannaan limittäin päällekkäin (jos vuori on ohut, päällimmäinen käännetään) ja ommellaan käsin kiinni.

Halkion alle tuleva kieli eli iitti leikataan päälliskankaasta yläpäästä 5—6 sm leveä, alapäähän jonkinverran kapeneva. Jos kangas on ohutta, varustetaan iitti vuorilla, joka reunosta ommellaan päällisen kanssa yhteen. Iitti kiinnitetään päällisiin nurjalle puolelle käsin ompelemalla.

Nauharenkaitten eli sirkkojen kiinnitys suoritetaan niin, että reikäraudalla tai puikolla tehdään reikä, johon painetaan sirkka oikealta puolen ja lyödään alapuolelta rautapultti renkaan sisään pistettynä rengas halki. Lopuksi reunat tasoitetaan kevyesti vasaralla.

Sukkavarsitallukka (kuva 9, kaava B) tehdään esim. villaisen puolisukan päälle. Sukka vedetään lestille ja sukan rinnasta leikataan pois poikittainen soikea pala, niin että sukan varsi tulee pystysuoraan asentoon. Leikatun aukon reunat ommellaan vastakkain. Sukkavarsi sidotaan lestin yläpuolelta tukevasti kiinni. Leikataan kaavojen mukaiset päälliset. Sukan päälle asetetaan ensin välivuori ja sen jälkeen kannan takaa yhdistetty päällinen. Kannanvahvikkeet pannaan paikoilleen. Päälliset harsitaan huolellisesti.

Tämän jälkeen seuraa pohjan kiinnitys, joka on selostettu jälempänä.

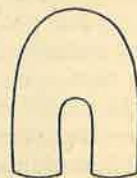
Pohjan kiinnityksen jälkeen tikataan päällinen. Tähän käytetään vahvaa ompelulankaa. Tikkaus aloitetaan yläreunasta ja tikit pistetään noin sentin välimatkoille riveissä lomittain. Jokainen tikki on pistettävä molempien kankaiden ja sukan läpi. Jos tallukka myöhemmin venyy liaksi, sitä voi tiukentaa tällaisilla päällispistoilla.

Lopuksi päällisen yläreuna ommellaan kääntämättä aivipistoilla sukkavarteen kiinni. Varren kiinnityslanka polstetaan ja tallukka otetaan lestiltä.

Kuva 9.
Sukkavarsitallukat.

Kaava B.

Kuva 10, vas.
Saappaat.
Kaava C.

Kuva 11, oik.
Saappaat.
Kaava D.

Saappaan (kuvat 10 ja 11, kaavat C ja D) päällisen leikkauksessa on erittäin tarkasti otettava huomioon mitat. Kaavan C mukaisissa päällisissä ensin yhdistetään etusauma sekä päällis- että vuorikapaleissa. Sitten harsitaan välivuori (ilman saumanvaroja leikattu) sekä kannan- (ja kärjen) vahvike vuoriin. Päällinen ja vuori yhdistetään nurjalta puolen varren suusta. Päällinen ja vuori harsitaan sitten huolellisesti niin, että saumat tulevat kohdakkain. Saumat voi peittää nahka- t.m.s. nauhakeella, joka sekä ryhdistää että koristaa. Nauhake ommellaan etusauman päälle ennen varsien täyteompelua, joka pehmeissä ja ohuissa kankaissa on välttämätön. Viimeksi ommellaan takasauma, vuori ja päällinen yhdessä, niin että sauma tulee päällepäin ja peitetään nauhakeella. Kaavan D mukaisissa päällisissä teräosa yhdistetään varsin päällissaumalla, vuorikapaleet samalla tavalla. Sen jälkeen valmistus käy kuten edellä on selostettu. Tässä ei saumoja peitetä nauhakeella, minkä vuoksi takasauma ommellaan sisäpuolelta päällinen ja vuori yhdessä ja peitetään sisäpuolelle tulevalla nauhakeella.

Tohveleita voi valmistaa erimallisia. Kenkävarsitalukan kaavoilla saa lämpimät kotikengät (kuva 12), kun pyöristää hieman varren yläosan ja halkion kulmaa sekä varustaa ne vain halkion alaosasta muutamalla sirkkaparilla tai jättää kokonaan avonaisiksi. Varsin hauskat ja lämpimät ovat myös kuvan 13 (kaava E) esittämät päällyskenkätohvelit, joiden suun voi reunustaa turkiksella tai kankaalla. Erikoisen sirot, niin naiselle kuin miehellekin sopivat ovat kuvassa 14 (kaava F) nähtävät avotohvelit, jotka voi reunustaa kankaalla, nahalla tai turkiksella taikka koristella päälliset eri tavoin. Erikoisesti miehille sopivat tohvelit nähdään kuvassa 15 (kaava G). Tohvelien päällisten valmistus on suurin piirtein sama kuin kenkävarsitaluvalmistus on suurin piirtein sama kuin kenkävarsitalukoiden.

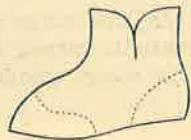

Kuva 12.
Kenkävarsitalu-
kan kaavalla teh-
dyt kotikengät.
Koristeena huo-
vasta leikattuja
kuvioita.
Siis kaava A.

Kuva 13. Turkisreu-
nusteiset päällyskenkä-
tohvelit, jotka soveltavat
hyvin ulkokäyttöönkin.
Kengissä remmipohjat.

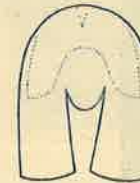
Kaava E.

Kuva 14. Nyöripunoksella koriste-
tut avotohvelit, joissa huopapohjat
kiinnitetty 2-lankaisella reunos-
ompeleella.

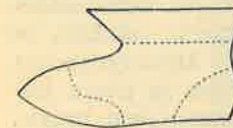
Kaava F, johon pistevitvalla mer-
kitty kärjenvahvikkeen leikkaus.
Kun kärjestä poistetun kiilan reu-
nat ommellaan
päällekkäin, kär-
ki jää koholle ja
vahvikkeen reu-
nat yhtyvät pääl-
lisen reunaan.

Kuva 15. Miehen tohve-
lit. Alaskääntynvä reu-
nus eri värinä. Kiinnitys
nauhakkeessa olevalla
painonapilla. Huopa-
pohjan kiinnitys sala-
pistoin.

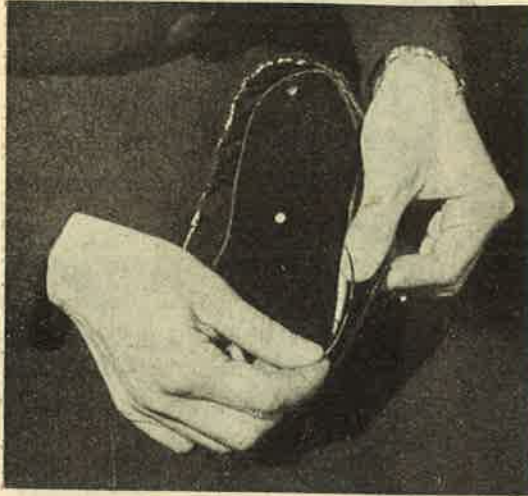
Kaava G.

Pohjan kiinnitys

Paksusta kankaasta leikataan kaksi lestin pohjan suuruista pohjallista, jotka koneella tikataan yhteen ja kiinnitetään kolmella nauhallalla lestin pohjaan (kts. kuvaa 16). Päällisen nauhat vedetään kiinni ja sen jälkeen asetetaan päällinen lestille ja kiinnitetään nauhallalla kannasta ja kärjestä niin, että taka- ja etusaumat ovat ehdottomasti suorassa. Tämän jälkeen pingoitetaan päällinen lestille tiukasti joka puolelta. On muistettava panna päälliset oikean jalan lestille, jotta pidemmäksi leikattu päällisen ulkopuoli tulee paikalleen. Kun päällinen on kiinnitetty lestille, ommellaan pohjallinen reunoistaan päällisen sisäpuolelle, niin etteivät pistot näy ulkopin-

nalle. Sen jälkeen ommellaan päällisen reunat kiinni pohjalliseen, minkä jälkeen väliin jäänyt rako täytetään niin paksuilla kannakilla, että pohja tulee tasainen. Rypyt kärjessä ja kannassa on ta-
soitettava hyvin ja paksimmat leikattava pois. Päälle voi vielä om-
mella tavallisen pohjallisen.

Kuva 16.
Pohjallinen ommellaan
lestillä käyrällä neulalla
reunoistaan huolellisesti
kiinni päällisen sisäpuo-
lelle.

Toppapohjan syvennykseen pannaan siihen sopiva tuohilevy kos-
teuden eristäjäksi, pohja asetetaan paikolleen ja lyödään kiinni kol-
mella naulalla: kannasta, kärjestä ja keskeltä. Pohjan kiinniompe-
luun käytetään noin 10-kertaista pellavanyöriä, käyrää naskalla ja
käyrää neulaa. Kiinnitys suoritetaan siten, että kiinnitystikeistä
muodostuu samalla uusi tikkirivi reunan ensimmäisen ja toisen tik-
kirivin väliin, tikit entisten kanssa lomittain. Kiinniompele tapah-
tuu kolmessa vaiheessa seuraavasti:

1. vaihe: naskali pistetään ulkopuolelta reunan läpi ja reiästä ve-
detään käyrällä neulalla nyöri päällisestä reunan läpi ulos,

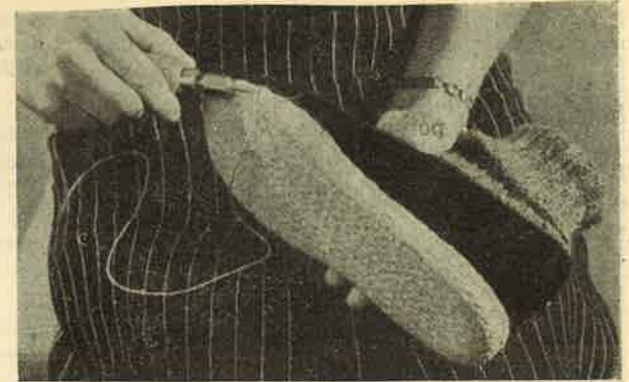
2. vaihe: naskalilla pistetään ulkopuolelta reikä reunan läpi vinosti
eteenpäin edellisen piston takaa, jolloin reiästä vedetty nyöri muo-
dostaa reunaan takatikin (kts. kuvaa 17),

3. vaihe: pistetään neulalla suoraan eteenpäin kaikkien päälliskan-
kaitten läpi noin sentin mittainen tikki.

Näin menetellen nyöri kulkee päällisen ja reunan välissä ristiin ja
muodostaa lujan ompeleen. Kiinnitys aloitetaan sisäsvun keskikoh-
dalta.

Lopuksi poistetaan naulat ja tallukka vedetään pois lestiltä.

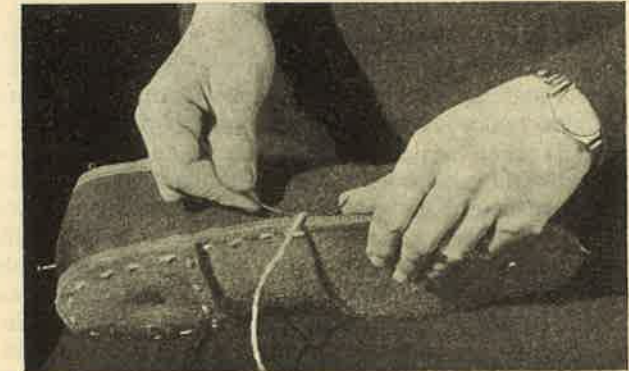
Kuva 17.
Kiinniompele 2.
vaihe: käyrällä
naskalla piste-
tään vinosti
eteenpäin edelli-
sen piston takaa.

Remmi- ja huopapohjat.

Remmiin ja huopaan piirretään lestin mukaan pohjan ääri viivat
ja leikataan sitten 1/2—1 sm suurempi pohja sekä kantalappu. Kan-
talappu yhdistetään pohjaan etuosastaan muutamalla tikillä suoraa
naskalia käyttäen. Pohja asetetaan paikolleen ja kiinnitetään nau-

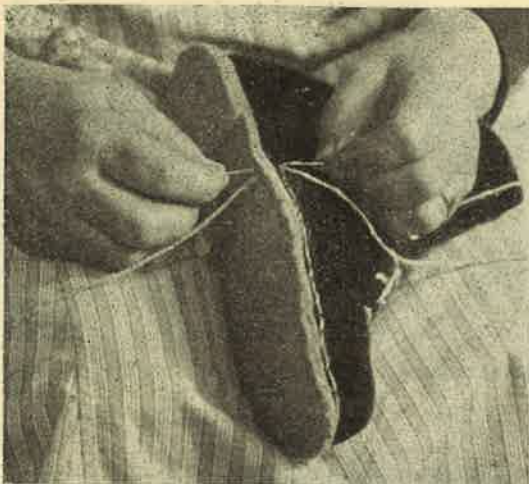
Kuva 18.
Huopapohjan
kiinnitys etupis-
to-ompeleella.
Käyrällä neulalla
tehdään juuri
päälliseen pilloon
jäävä etupisto.

loilla. Kiinniompele tehdään lujalla langalla. Kiinnityksen voi toi-
mittaa usealla eri tavalla:

1) *Etupisto-ompele*. Pistetään päällisestä pohjaan, pohjasta etu-
pistolla takaisin päälliseen ja sitten etupisto päälliseen j.n.e. suoraa
naskalia ja käyrää neulaa käyttäen (kuva 18).

2) *Reunosommel kahdella langalla*. Suoralla naskalilla pistetään
reikä päällisestä läpi pohjan ja samalla vedetään molemmat langat

Kuva 19.
Reunosommel kahdella langalla.

samasta reiästä molempiin suuntiin ja pisto tiukataan. Jonkin matkan päästä pistetään takaisin pohjasta päälliseen ja vedetään taas molemmat langat. Näin edelleen. Työssä voidaan käyttää paitsi kahta neulaa vielä kätevämmiin langan päähän kiinnitettyä harjasta

tai teräslankaista harjaksen korviketta. Pistot päällisessä tulevat reunan liittymäkohdan yläpuolelle, missä ne jäävät näkyviin ja muodostavat samoin kuin pohjassakin aukottoman tikkirivin (kuva 19).

3) *Reunosommel ketjupistoin.* Käytetään n.s. koukkunaskalia. Lanka kulkee pohjan alapuolella. Naskalilla pistetään yläpuolelta läpi päällisen ja pohjan, lanka otetaan naskalin koukkuun ja naskali vedetään takaisin yläpuolelle. Näin muodostuu yläpuolelle silmukka, jonka lävitse naskali uudelleen pistetään ja vedetään samalla tavalla uudelleen ylös lanka mukanaan. Pohjaan muodostuu kiinteä tikkirivi ja päälliseen kaunis ketjuommel. — Päällisen alareunaan voi myös ommella erillisen reunosnauhakkeen nahkasta, huovasta tai kankaasta. Pohjan kiinniompelu tehdään tällöin nauhakkeen läpi edellä kuvattuun tapaan. Erillinen reunosnauhake on suositeltava aina, milloin päälliskangas ei ole erikoisen lujaa.

4) *Kiinnitys salapistoin.* Huopapohjan ja samoin kuin ompelukoneella tikatun kangaspohjan voi myöskin kiinnittää n.s. salapistoilla ja käytetään tapaa varsinkin tohveleissa. Käyrällä neulalla vedetään lanka ensin pohjaan tekemällä pisto huovan pintaan syväälle mutta ei lävitse. Sitteen tehdään pisto samoin päälliseen ja niin vuoron perään edelleen (kts. kuvia 10, 11 ja 15).

Jos halutaan, ettei ommel remmi- tai huopapohjassa näkyisi, viilletään terävällä veitsellä matala viillos pohjaan lestin piirroksen kohdalle ja ommellessa tehdään pistot viilloksen pohjaan ja viillos painetaan kiinteästi niiden päälle. Viillosta leikatessa on oltava hyvin varovainen, ettei viilletä liian syvään.